

specialist of listening. I asked him at the end what were the sounds he prefers in his sonic world. They were exactly those I had recorded, the music of the wind in the banana tree leaves, and the jumping and splashing water stream at the sacred fall resonating in the forest. Somehow during this walk with many accompanying people chatting around, the essential aspects and meaning of the sonic world of the village had emerged, involving me, the stranger, in a shared listening, making me part of a common experience, part of a common world. I didn't feel like an outsider anymore.

In Dajou, Gloria, a ten-year-old girl, took me along on a walk to listen to her sonic milieu. I recorded the whole walk, our movements, our steps, sonic environments, and our conversation. She understood my purpose at once when we stopped to listen to the modulation of the frictions of the dry grasses dancing with the wind. She said: "So, you understand the music of the wind, don't you? Then I know where to take you." Listening to the bird's songs in front of her family hut became our place of encounter and from there we went on a long walk noting each birdcall along the way. The dry season forced birds to hide in the shade of the few trees letting only their calls to be heard. Then Gloria wanted to take me to "chatting waters" a bit further away. We arranged to be accompanied there. It was an enchanting waterfall with nine streams; it was loud and inaccessible for most of the village women. We shared this moment of listening all together and recording. Gloria had taken me to walk through the most significant sonic places that she experiences every day. She made me part of her world by sharing her listening experience. After our tour, I let her listen to the recordings, and she was amazed by hearing her own voice. We agreed to do this again later and now I am trying to get her a small audio recording device.

After finally finding the place where my mother had spent her childhood in Mangoum, and what is left of the house, I was left to myself. My explorative recordings there were guided by memories evoked by present sounds, or by perspectives I recognized from old pictures. What does one hear from that angle, looking in that direction? What did Horace and Yvonne listen to while taking a picture from that spot? I was pursuing the feeling of travelling inside many layers of time through listening and recording. I felt the presence of Horace, Yvonne, and Béatrice within this sonic world on the top of the dry hill. The soil and its vegetation crackled under each step, raising puffs of red dust, brushing gigantic grasses swishing in the wind, entering fuzzy, buzzing clouds under flowering trees, and floating far away, the blended voices of

people working in the fields torn up sporadically by a motorcycle's roar on the sand road.

Back in Helsinki, I had the occasion to play back some extracts of my field recordings to a few colleagues. From our short listening session emerged a strong and shared impression of being transported to the original environment and being able to interact with it through the felt presences, movements, sounds and breathing carried by these recordings.

Interpersonal and intercultural encounters through listening

Drawing from my background and the experience of this first research trip, I am inclined to think that there are similarities in sharing a listening experience simultaneously or at different times, either as a transmitted embodied memory or through a recording that is carrying the mark of the bodily presence of the recordist. These similarities lay in the impression of "partaking", the feeling of being involved in a same world, which appears to me as emerging from kinaesthetic sensations and relating to the listener's embodiment in the act of listening.

This first trip and the artistic activity I was able to develop within the social context I was in proved also that experiencing a common listening situation enables sharing beyond cultural differences. Within a common intention of listening to a sonic world and enacting this intention, we create communalities, even though we appear to be from distinct worlds.

My experience as an artist on this first voyage provides information on migration as a transformation from being the Other to becoming part of an Us, part of a shared experience. This process requires action and intention from both sides, a desire for encounter, an impetus to move towards an encounter. A migrant, like I was in Dajou, cannot adapt to a new context without being welcomed and guided, without shared experiences, and the implication of persons from the new context. The mutual intention or desire for sharing and fostering encounters is necessary in the building of a sense of belonging to a community.

It seems that shared listening experiences of sonic worlds can enable us to create a common world. If that is the case then an experiential understanding of migration should be attainable through shared listening, particularly when the intention is to share the experience between different cultural contexts, to transport the listeners through sonic worlds, and to let sonic worlds mingle between listeners.

KIRJA-ARVIOT

Soudakova Anna (2020). *Mitä männyt näkevät*. Atena. 244 s. ISBN 978-952-300-654-6.

Valoa suomalaiseen maahanmuuttokirjallisuuteen – Anna Soudakovan vaikuttava läpimurto

Seitsemän vuotta sitten viimeistelin edesmenneen kollegani Arno Tannerin kanssa kirjaamme *Venäjänkieliset Suomessa – huomisen suomalaiset*. Teoksessa suomalaiset ja venäläistaustaiset kirjoittajat pohtivat monipuolisesti nopeasti kasvavan vähemmistömme kulttuurisia ja yhteiskuntapoliittisia ilmiöitä. Tuolloin venäjänkielisiä oli maassamme noin 70 000 henkeä. Tänä päivänä luku on lähes 100 000. Suomessahan rekisteröidään kieli, mutta ei etnisyyttä. Siten tiedämme tarkkaan venäjänkielisten, mutta emme venäläisten lukumäärää maassamme (Tanner & Söderling 2016).

Kirjan toimittaminen koettiin tärkeäksi, koska maassamme oli todella vähän tietoa suurimmas- ta maahanmuuttajataustaisesta vähemmistöstämme. Tämä tietovaje koski sekä yhteiskun-

Soudakova Anna (2022). *Varjele varjoani*. Atena. 273 s. ISBN 978-951-142-339-3.

nallisia että kulttuurisia ilmiöitä. Läpileikkaavana tuloksena oli venäjänkielisten kokema ulkopuolisuuden tunne. Esimerkiksi Suomen ortodoksinen kirkko ei ole venäjänkielisten mieleen; papit ovat liian vapaita, ja liturgiakin vääränkielinen. Tunnusomaista on sekin, että venäläisistä tai venäläistaustaisista huippu-urheilijoista kyllä kirjoitetaan tiedotusvälineissämme, mutta ei juurikaan vähemmistön omista liikuntamielityksistä tai harrastuksista.

Vuonna 1983 Leningradissa syntyneen Anna Soudakovan vanhemmat päättivät muuttaa Suomeen ja Turkuun vuonna 1991. Annan äidin isoisä oli aikoinaan muuttanut Kanadasta Neuvostoliittoon monen muun amerikansuomalaisen kanssa rakentamaan sosialismia. Presidentti Koiviston päätös vuonna 1990 suoda inkeriläisille sekä muille venäjänsuomalaisille pa-luumuuttajan status toi perheen Suomeen. Anna Soudakova toimii Vantaalla alakouluikäisten maahanmuuttajaoppilaiden opettajana. Hänen taustansa on

erittäin monikulttuurinen, sillä Annalla on suomalaisten juurien ohella marilaista, karjalaista ja venäläistä verta suonissaan.

Inkeriläisyydestä on ilmestynyt vuosien saatossa runsaasti tietoa. Kyse on kuitenkin suuressa määrin tutkimus- ja tietokirjallisuudesta. Siirtolaisuusinstituutissa aiheesta ovat julkaisseet mm. Toivo Flink (2014), Tyyne Martikainen (2015) ja Andrei Kalinitchev (2023). Näiden lisäksi Suomessa on aiheesta juuri ilmestynyt kaksi väitöskirjaa (Reuter 2022; Häikiö 2023). Sen sijaan Venäjältä maahamme muuttaneiden kaunokirjallisuus on ollut vähäistä. Tämä on ymmärrettävää, sillä vaatii toki aikansa, ennen kuin tulijat tai toinen polvi avaavat kirjallisen arkkunsa. Turkuun 1990-luvun alussa muuttanut Zinaida Lindén tunnetaan taitavana prosaistina ja runoilijana, mutta paljolti ruotsiksi kirjoittavana. Hänen jälkeensä on ollut suuri hiljaisuus, kunnes Anna Soudakova julkaisi ensiromaansinsa *Mitä männyt näkevät* vuonna 2020. Kirja saavutti heti suuren lukijakunnan. Teos oli Helsingin Sanomien palkintoehdokkaana vuoden 2020 esikoisteokseksi. Kaksi vuotta myöhemmin ilmestyi kirja *Varjele varjoani*.

Useissa haastatteluissaan Anna on painottanut isoisänsä Jurin merkitystä sekä omalle elämälleen että kirjojensa synnylle (esim. Flinkkilä 29.10.2022). Isoisän vanhemmat likvidoitii Stalinin puhdistuksissa vuonna 1937. Syynä oli naapurin ilmianto: ahtaasti asuvien oli helppo saada itselleen lisätalaa ilmiantamalla tekaistuilla syillä seinänaapureitaan. Isoisä Juri koetti koko elämänsä ajan selvittää vanhempiensa kohtaloa. Neuvostoliiton hajoaminen avasi arkistoja, ja joitain tietoja saatiinkin, mutta vanhempiensa kohtaama väärä ei koskaan jättänyt Juria rauhaan. Annan isovanhem-

mat muuttivat myös Turkuun, ja suku piti tiiviisti yhtä. Isoisä Jurin kuoltua Anna peri häneltä pienen pahvilaatikon, joka sisälsi ukin lähisukulaisten kohtaloihin liittyviä kirjoja ja valokuvia.

Anna Soudakova koki velvollisuudekseen kirjoittaa sukunsa kokemista hirmuteoista. ”Halusin kirjoittaa pahan oloni pois”, hän toteaa Anne Flinkkilän TV-haastattelussa. Esikoiskirjan nimi *Mitä männyt näkevät* viittaa Karjalassa olevaan Sandarmohin teloitus- ja hautapaikkaan. Arvostettu ja Nobel-palkittu (2022) Memorial-järjestö löysi yli 7 000 uhria käsitävän hautapaikan 1990-luvulla. Suomalaisia tai suomensukuisia paikalle haudatuista on viidenes. Esikoisteoksen viimeinen varsinainen luku ”Sammalpeitto” liittyy kirjan päähenkilön Marian, veljensä Alekseihin ja Tanja-mummon vierailuun Sandarmohiin. Siellä korkeat männyt ovat todistaneet syyttömien kansalaisten muuttamisen kansanviihollisiksi ja sen myötä eliminoitaviksi.

Kaksi vuotta esikoisteoksen jälkeen Anna Soudakovalta ilmestyi kirja *Varjele varjoani*. Kirja on lähtökohtaisesti kertomus Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneesta perheestä ja perheen kulttuurisista ja yhteiskunnallisista haasteista. Kirja kertoo Veran ja Georgin seurustelusta ja asumisesta pietarilaisessa kommunalkassa, neuvostoaikaisessa yhteisasunnossa. Perheeseen syntyy Leningradissa tytär Nina, jonka kasvu- ja integroitumistarina on kirjan keskiössä. Perhe muuttaa Turkuun inkeriläistautan omaavina. Varissuo ja Lauste tulevat tutuiksi. Kun nuori perhe ensimmäiseksi johdatetaan isännöitsijän toimistoon, he pyytävät vaatimattomasti omaa huonetta, mutta saavatkin kolme huonetta ja keittiön. Ihmeellisintä Pikku-Ninasta on se, että pölynimurillakin on oma kaappinsa. Miten tuttua monelle suomalaiselle 1960-luvun Ruotsiin muuttajalle.

Kirjaa lukiessani mielessäni häivähti 2022 Runeberg-palkitun Quynh Tranin teos *Varjo ja viileys*. Kirja on pienen pojan unenomainen tarina Pietarsaaren asettuneiden vietnamilaisten elämästä. Tran ei kerro koko tarinaa, vaan keskittyy lapsenomaisiin häivähdyksiin vietnamilaisten asettumisesta ja elosta. Sen sijaan Soudakovan kirjojen päähenkilöt Maria ja tyttärensä Nina kertovat omien kasvutarinoidensa kautta Venäjältä tulleiden maahanmuuttajien perhehistorian ja asettumisen Suomeen. Mika Hallila on *Mitä männyt näkevät* -kirjaa analysoidessaan pitänyt lähestymistapaa autofiktiivisenä: vaikka Anna Soudakova ei ole käyttänyt romaanissa omaa etunimeään, on kirjan Nina tutkijan mukaan selvästi hänen autofiktiivinen vastineensa (Hallila 2022, 5). Tämä lisää Hallilan mukaan teoksen autenttisuuden vaikutelmaa.

Anna Soudakova on taitava kirjoittaja, joka osaa yhdistää faktan ja fiktion. Teokset on tarkoitettu erillisiksi kirjallisiksi kokonaisuuksiksi, mutta yhdessä ne vääjäämättä toimivat kunnianosoituksena Anna Soudakovan isoisän Jurin elämäntyölle ja sinnikkyydelle. Kirjojen myötä Anna Soudakova siirtää vainottujen tarinan sekä omille lapsilleen että myös laajalle lukijakunnalle. Kirjojen selkeästä perhehistoriasta huolimatta tekijä ymmärrettävästi haluaa antaa kirjojensa elää omaa elämänsä, ilman että hänen pitäisi kannatella niitä omalla persoonallaan (Anna Soudakova, haastattelutieto 12.3.2023).

Anna Soudakova on kirjoittanut kirjat suomeksi. ”Rakastan suomen kieltä. Se kuulostaa ihanalta, se taipuu moneen. Suomen oppiminen antoi minulle itsevarmuutta”, toteaa kirjoittaja haastattelussaan (Flinkkilä 29.10.2022). On meidän lukijoiden onni, että Anna Soudakova elävän kielen kautta pystyy

Anna äitinsä kanssa Leningradissa ennen perheen muuttoa Suomeen. Äidin kädessä on kissanpentu. Kuva: Anna Soudakovan kotialbumi.

Olet oikeassa: täytyyhän jotakin olla myös takanapäin.

Hyvä, että nyt jäävät pimeään jälkeeni ei mykkä hahmo puluharmaa viitta harteillaan, ei sielu, ei ruumis – varjo tiillilläsi vain.

Joseph Brodsky, ”Kirjeitä seinälle”, siteeraus Anna Soudakovan kirjasta *Varjele varjoani*, s. 81. Runo liittyy kirjan jaksoon, jossa perhe on muuttanut Suomeen ja vähitellen tottunut uuden kotimaansa elämänrytmiin.

välittämään aikaan sidottuja tapahtumia myös itärajan takaa. Niinpä kun esikoiskirjassa Maria vieraili veljensä ja mumminsa kanssa Sandarmohissa, tilaisuutta johti ”kaksi kiiltokenkäistä ja yksi korkokenkäinen” (*Mitä männyt näkevät*, s. 233). Toisaalta runoilija Joseph Brodskyn siteerauksilla on keskeinen merkitys teoksessa *Varjele varjoani*. Hänen runojensa kautta muistetaan Leningradin kommunalkassa eläneiden rakkaiden naapureiden Emman ja Maria Andrejevnan runonlausuntatuokioita. Brodsky oli juutalainen runoilija, joka karkotettiin Neuvostoliitosta vuonna 1977. ”Brodskyn tarina on kiinnostanut minua hyvin paljon: miten jatkaa elämää, kun kotimaa vie sinulta kaiken? Halusin näyttää, että Leningrad/Pietari on erityinen paikka; siellä jopa hyvin ankeissa oloissa vaalitaan ennen kaikkea kulttuuria ja sen tuomaa vapautta” (Anna Soudakova, haastattelutieto 12.3.2023).

Kirjailija on valinnut puolensa ja tuomitsee Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan. ”Minua surettava valtavasti, että myös Suomesta löytyy paljon sotaa puolustavia ihmisiä. Minulle se tarkoittaa sitä, että Suomi ei ole onnistunut ottamaan heitä tarpeeksi tiukasti ja selkeästi mukaan yhteiskuntaan. He elävät täällä irrallaan, eivät välttämättä osaa kieltä ja ovat propagandatiedon varassa. Venäjän hyökkäys on rikkonut perheitä, katkaissut tärkeitä ystävyyksiä ja ajanut ihmisiä erilleen. Segregaatio on voimistunut valtavasti tämän vuoden aikana” (Anna Soudakova, haastattelutieto 12.3.2023). Kaikesta kokemastaan huolimatta hän painottaa, että kulttuuriset siteet eivät saa katketa, vaikka poliittiset suhteet roihuavatkin Suomen ja Venäjän välillä. Anna Soudakova on erinomainen kirjailija, mutta samalla myös suuri humanisti.

ISMO SÖDERLING
Väestöpolitiikan dosentti, tietokirjailija

Lähteet

- Flink, Toivo (2012). *Pois nöyrän panta. Inkerin Liitto 1922–1944*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/180092>. Luettu 8.3.2023.
- Flinkkilä, Anne (2022). Pelon ja ilon perillinen. Anna Soudakovan haastattelu 29.10.2022, Yle Areena. Saatavilla: <https://areena.yle.fi/1-50996079>. Katsottu 7.3.2023.
- Hallila, Mika (2022). Suomalaisen nykyromaanin uusi toivo. Metamodernismin teoria ja Anna Soudakovan *Mitä männyt näkevät*. Saatavilla: <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/28921/1671524851183801043.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu 8.3.2023.
- Häikiö, Kristiina (2022). *Paluumatkan mutkat: Inkeriläisten paluumuuton alkaminen ja laajeneminen Neuvostoliiton hajoamisen aikaan*. Helsingin yliopisto, poliittisen historian väitöskirja. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/350844>. Luettu 7.3.2023.
- Kalinitchev, Andrei (2023). Nyt vietetään Inkerin sivistyshistorian juhluvuotta – Harvat muistavat Kolppanan seminaaria. <https://www.tieteessatapahtuu.fi/numerot/2-2023/#Keskustelu>
- Martikainen, Tyyne (2014). *Inkerinsuomalaisten oikeus muistoon. Että ketään heistä ei unohdetaisi*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/178150>. Luettu 8.3.2023.
- Reuter, Anni (2022). *Inkerinsuomalaisten karkotus, hajaannus ja vastarinta Stalinin ajan Neuvostoliitossa aikalaikirjeiden ja muistitiedon valossa*. Helsingin yliopisto, sosiologian väitöskirja. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/352816>. Luettu 7.3.2023.
- Soudakova, Anna (2023). Ismo Söderling, sähköpostihaastattelu 12.3.2023.
- Tanner, Arno & Ismo Söderling (toim.) 2016. *Venäjänkieliset Suomessa. Huomisen suomalaiset*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/178065>. Luettu 7.3.2023.
- Tran, Quynh (2021). *Varjo ja viileys*. Klaipeda, Lithuania: ScandBook.